

حدیث هویت و فرهنگ

دوفصلنامه مطالعات موزه‌ای زرین فام
دوره ۳، شماره ۴، بهار و تابستان ۱۴۰۴
شاپا چاپی: ۹۲۴X - ۲۹۸۰
شاپا الکترونیکی: ۹۵۴۱ - ۲۹۸۰

حکمت‌اله ملاحی ✉

استاد، گروه باستان‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

قدرشناس و سپاسگزار همکاری صمیمانه، مجدانه، بی‌دریغ و بی‌منت یک به یک همکاران، دوستان و پژوهشگران گرانقدر با مجله «زرین فام» هستیم؛ گرچه دشواری‌های سنگین و سهمگینی که سال گذشته مُلک، ملت و میهن ما به علت حمله، تجاوز و تعرض حاکمان سلطه‌جو، یاغی، افزون‌خواه و نظامیان تروریست آمریکایی - صهیونی با آن دست در گریبان بود و دست و پنجه نرم می‌کرد، اما همت، تلاش و پیگیری‌های پیوسته و بی‌وقفه دوستان و همکاران ما در دفتر مجله «زرین فام»، درخور تحسین و تقدیر است. آن‌ها نه تنها نگذاشتند چاپ و انتشار مجله متوقف شود، که پیراسته‌تر، ویراسته‌تر و آراسته‌تر از پیش، با مقاله‌های عالمانه، روشنگرانه، مفید و آموزنده دوستان دانشور ما، «زرین فام» را زرین‌فام‌تر چاپ و منتشر کردند. اینک که شماره چهارم «زرین فام» از محضر مخاطبان مشتاق، علاقه‌مند و دانش‌دوست ما می‌گذرد، برآیند کارنامه درخشان دوستان و همکاران باهمت ما در دفتر مجله است.

یک تاریخ، فرهنگ، جامعه و جهان زنده، جاری، پویا و پوینده، در گذار از بزنگاه‌ها و کوره‌پیچ‌های خطرناک و خطرخیز تاریخ و بوته‌های آزمون سخت، شعله‌بیز و شعله‌خیز روزگار، در میانه آوردگاه می‌ماند؛ گام پس نمی‌نهد. ستبر، استوار، پایمردانه، دلیرانه، جان‌برکف، ازجان‌گذشته، امیدوار، خلاق، نوآورانه و مدبرانه هم می‌ماند. خلاقانه و نوآورانه، آن قدر و آن چنان شورانگیز و پرقت، خود را بازمی‌آفریند، بازمی‌خواند و انسجام می‌بخشد که از نو و از آغاز زاده شود، و چنین نیز می‌شود. تاریخ‌ها، فرهنگ‌ها، جامعه‌ها و جهان‌های زنده و پوینده، نه در برهوت زاده شده‌اند، نه در برهوت زندگی کرده و می‌کنند و نه در برهوت استمرار و تداوم داشته‌اند. از عدم هم به‌وجود نیامده‌اند. دست و دامن‌شان پُر از موارث مدنی و معنوی بوده است که بر آن تکیه زده‌اند. پر از سنت و میراث هنر و هنرمندانی که از آشخور و سرچشمه‌های آن تغذیه کرده‌اند. جامعه‌ها، جهان‌ها و هویت‌های واقعی، اصیل و زنده چنین‌اند. فرهنگ‌ها و هویت‌های ریشه‌ای و سرچشمه‌ای چنین‌اند. جامعه‌ها و جهان‌هایی که متصل به ریشه‌ها و سرچشمه‌های اصیل سنت‌ها، موارث و خاطرات ازلی، معنوی و متعالی خود هستند و وفادار مانده‌اند. در بطن و بستر آن موارث مدنی و سنت‌های معنوی و متعالی جاری‌اند. متصل به سرچشمه‌هایند؛ همچنان رشته‌های اتصال معنوی‌شان را با ریشه‌ها و سرچشمه‌ها، ستبر و مستحکم حفظ کرده‌اند. تاریخ، فرهنگ، جامعه و جهان ایرانی، چنین جامعه و جهانی است. بی‌هیچ مدهانه و اغراق، در قلب جغرافیای هلال حاصلخیز غرب آسیا و مدیترانه شرقی نبوی، ایران و ایرانیان، میراث‌دار و میراث‌بان یکی از دیرینه، دیرپا و غنی‌ترین گنجینه‌ها و ذخایر پایان‌ناپذیر جامعه و جهان بشری هستند و محسوب و قلمداد می‌شوند.

زبان فارسی، یکی از میان‌ده‌ها، مصداق و گواهی بر میراث گرانقدر، گنجینه عظیم و ذخیره پایان‌ناپذیر مدنی و معنوی تاریخ، فرهنگ، جامعه و جهان زنده ایرانی است. این زبان، غنی، پرمایه و پایان‌ناپذیر است؛ هم در سپهر تفکر، فلسفه، حکمت، خرد، هنر، شعر، ادب، اخلاق، آداب زندگی، عرفان، اشراق، آیین پهلوانی، جوانمردی، حماسه و رندی؛ هم در سپهر کنار هم چیدن و گره در گره زدن جامعه و جهان ایرانی؛ چونان ملتی نبوی، چونان جامعه و جهانی زنده، پویا، مانا، پایا، جاری و خلاق؛ چونان زیست‌اقلیم و عالمی دیرینه و دیرپا، به‌ویژه و به‌معنی اخص، ایران خلاق، پرمایه و غنی در عهد زرین و در پرتو دیانت و معنویت اسلام و قرآن، چنین زیست‌اقلیم و عالمی بوده و هست و محسوب می‌شود.

در سپهر معماری نیز، دیرینگی، دیرپایی، ریشینگی، پیشینگی، غنا، تنوع و نوآوری انواع سبک‌های معماری، به‌ویژه در سپهر معماری آیینی و مقدس در عهد اسلام و قرآن، هنرمندان ایرانی و ایرانیان در فضاسازی، ترکیب‌بندی، آذین‌بندی و آراستن فضاهای آیینی پُرلطف، «ظریف»، «زیبا»، والا و پرشکوه، تا اعجاز و معجزه‌انگیزی پیش رانده و پیش تاخته‌اند. در سپهر هنر فرش و فرش‌بافی، ایرانیان هنرمندان خلاق و نوآوران موسیقی و سمفونی چشم‌بده‌اند. کمتر تمدنی، ملتی، جامعه جهانی و تاریخی را سراغ داریم و می‌شناسیم؛ آن‌گونه که تاریخ، فرهنگ، جامعه و جهان ایرانی، به‌ویژه جامعه و جهانی ایرانی در عهد زرین و دوران درخشان اسلام و قرآن، هنرمندانه‌تر از هنرمندان ایرانی و ایرانیان با رنگ مأنوس بوده و هنرمندانه، خلاقانه، نوآورانه، خوش‌ذوق و چشم‌نواز دست به ترکیب‌بندی رنگ‌ها زده باشد، رنگ‌آفرینی کرده و موسیقی و سمفونی رازناک رنگ‌ها را کشف و بازآفرینی کرده باشد.

کوتاه سخن آن‌که، مسئولیتی را که دوستان، همکاران و هم‌میهمان پژوهشگر ما در مجله «زرین‌فام» در شناساندن گوشه‌ها، سوبه‌ها و لایه‌های نهان و ناشناخته این بخش از گنجینه‌ها و ذخایر پایان‌ناپذیر موارث مدنی و معنوی تاریخ، فرهنگ، جامعه و جهان بشری بر شانه گرفته‌اند، یقیناً بس خطیر و بس سنگین است. همت و قوت‌شان افزون. آمین!

با سپاس بسیار

حکمت‌اله ملاصالحی

۱۴۰۵/۳/۴ هجری خورشیدی